

---

## SAKSFRAMLEGG

---

Til:  
Universitetsstyret

Møtedato:  
17.06.2020

Sak:

---

### **Ordning for styring og ledelse på institusjonsnivå ved UiT Norges arktiske universitet**

#### **Innstilling til vedtak:**

1. *Universitetsstyret vedtar ett av følgende alternativer for styringsordning ved UiT Norges arktiske universitet:*
  - a. *Videreføring av gjeldende ordning med valgt rektor eller*
  - b. *Innføring av ny ordning med ansatt rektor*
2. *Universitetsstyret ber universitetsdirektøren om å følge opp videre prosess etter vedtak i henhold til vedtakets punkt 1.a eller 1.b*

#### **Innledning**

Universitetsdirektøren legger med dette frem sak som omhandler hvilken ledelses- og styringsordning det skal være på institusjonsnivå ved UiT Norges arktiske universitet med virkning fra 1.8.2021. Etter diskusjon på universitetsstyrets seminar 6.3.2020 ba styret universitetsdirektøren om å legge frem en sak til behandling i styremøte 17.6.2020. Styret ba videre om at det i forkant ble gjennomført en bred prosess i organisasjonen.

[Gjeldende lov av 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler](#) (universitets- og høyskoleloven) angir følgende to hovedmodeller for å rekruttere rektor, enten ved ansettelse eller valg:

- Ansatt rektor på åremål og ekstern styreleder er normalmodell for styring og ledelse ved statlige universiteter og høyskoler (§ 10-1). Dette innebærer at rektor er sekretær for styret, og daglig leder for institusjonens faglige og administrative virksomhet i samsvar med de rammer og pålegg som styret fastsetter. Modellen innebærer enhetlig ledelse av institusjonen
- Institusjonens styre kan bestemme at institusjonen skal ha valgt rektor, med rektor som styreleder (§ 10-2). Dette innebærer at institusjonen skal en administrerende direktør (universitetsdirektør), som er sekretær for styret og øverste leder for den samlede administrative virksomheten ved institusjonen, innenfor de rammer styret fastsetter (§ 10-3). Modellen innebærer todelt ledelse av institusjonen mellom rektor og universitetsdirektør.

Det er avklart fra Kunnskapsdepartementets side at UiT skal forholde seg til den nåværende universitets- og høyskoleloven (UH-loven) i forbindelse med vedtak om styringsform og rekruttering av rektor for den kommende åremålsperioden/valgperioden. Departementet har sendt forslag om ny UH-lov på høring, og Regjeringen sikter mot en behandling av lovproposisjonen våren 2021. Uavhengig av endringer i ny lov kan det legges til grunn at styrets vedtak om ledelsesordning vil gjelde for hele fireårsperioden (2021-2025).

### **Bakgrunn**

I samsvar med den bestillingen styret ga på styreseminaret i mars, har universitetsdirektøren lagt opp til en bred og åpen prosess i forkant av styrebehandlingen 17.6.2020, innenfor de tidsrammer som har vært tilgjengelig. Det har også vært nødvendig å ta hensyn til koronasituasjonen og at UiTs campuser har vært stengt for ansatte og studenter i store deler av perioden.

I prosessen inngår en intern høring der enhetene, tjenestemannsorganisasjonene og Studentparlamentet har vært høringsinstanser. Det har vært gjennomført digitalt debattmøte den 14.5.2020 for studenter og ansatte ved UiT, med innledning fra rektor, forberedte innlegg fra tidligere rektorer om de alternative styringsmodellene, og en åpen debatt. Det er opprettet en [nettside](#) om valg av styringsform ved UiT. Temaet er belyst og diskutert i utvidet ledermøte og andre lederfora, samt gjennom innlegg i media. Tjenestemannsorganisasjonene ved UiT har engasjert seg med deltakelse i debattmøtet, innlegg i Khrono og de største avisene i landsdelen, og har også gjennomført en spørreundersøkelse blant sine medlemmer.

### *Debattmøtet*

Tidligere rektor ved UiT, Jarle Aarbakke, og tidligere rektor ved NTNU, Gunnar Bovim, holdt innlegg med argumenter for henholdsvis valgt rektor og ansatt rektor, basert på sine erfaringer som toppledere ved store institusjoner. I debattmøtet ble det anført argumenter både for ordning med valgt og ansatt rektor ved UiT, blant de som tok ordet var det flest som støttet fortsatt ordning med valgt rektor.

### *Intern høring*

Det er gjennomført høringsrunde ved UiT. I høringsbrevet av 17.4.2020 fra universitetsledelsen (vedlegg 1) ble enhetene, tjenestemannsorganisasjonene og Studentparlamentet invitert til å gi innspill til hvilken styrings- og ledelsesordning UiT skal ha på institusjonsnivå med virkning fra 1.8.2021. I vedlegget til høringsbrevet (vedlegg 2) er det redegjort for de to modellene loven åpner for, hvilke ordninger som er i bruk ved andre norske universitet og hvilke argumenter som ofte anføres til støtte for de respektive modellene.

I høringsbrevet ble det stilt som hovedspørsmål hvilken av de to modellene for styring og ledelse UiT bør velge med virkning fra 1.8.2021. I tillegg ble det stilt underliggende spørsmål i tilknytning til ordningen med valgt rektor; hvilke kvalifikasjonskrav som skal stilles, og om valget skal omfatte flere posisjoner, dvs. om rektor skal velges i et team sammen med prorektorer. Det ble også stilt underliggende spørsmål i tilknytning til ordningen med ansatt rektor; hvilke kvalifikasjonskrav skal stilles, samt om hvordan innstillingen i ansettelsessaken skal foregå, særlig om det skal opprettes et eget utvalg som innstiller, jf. UH-loven § 10 nr. 1.

### *Høringsuttalelser*

Enhetene, Studentparlamentet og tjenestemannsorganisasjonene (LO Stat, Forskerforbundet og Akademikerne) har levert høringsinnspill. Høringsinstansene tar stilling til valg av styring og

ledelsesordning på institusjonsnivået. I tabellen nedenfor gis det en oppsummering av hva de enkelte enhetene har svart.

|   | Valgt | Tilsatt | Ingen tilråding |
|---|-------|---------|-----------------|
| Fakultet for biovitenskap, fiskeri og økonomi (BFE-fak)                 |       |         | X               |
| Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning (HSL-fak)   | X     |         |                 |
| Fakultet for ingeniørvitenskap og teknologi (IVT-fak)                   | X     |         |                 |
| Fakultet for naturvitenskap og teknologi (NT-fak)                       | X     |         |                 |
| Det helsevitenskapelige fakultet (Helsefak)                             | X     |         |                 |
| Det juridiske fakultet (Jurfak)   |       |         | X               |
| Norges arktiske universitetsmuseum og akademi for kunsthøgskolen (UMAK) |       |         | X               |
| Universitetsbiblioteket (UB)  |       |         | X               |
| Studentparlamentet  | X     |         |                 |
| LO Stat   | X     |         |                 |
| Akademikerne  | X     |         |                 |
| Forskerforbundet  | X     |         |                 |

Helsefak, HSL-fak, IVT-fak, NT-fak, BFE-fak, Studentparlamentet, LO Stat, Forskerforbundet og Akademikerne anbefaler å videreføre ordningen med valgt rektor. BFE-fak, Jurfak, UMAK og UB er nøytrale i sine høringssvar, og angir at det er gode argumenter for og imot begge ordningene. Ingen enheter uttrykker klar støtte for endring av styringsmodell til ansatt rektor og innføring av enhetlig ledelse.

#### *Argumenter for valgt rektor*

Høringsinstansene som ønsker en videreføring av dagens ordning med valgt rektor fremhever demokratiprinsippet, at det sikrer ansattes og studenters reelle medbestemmelse og innflytelse. Det argumenteres for at valgt rektor sikrer universitetets status som en autonom institusjon, forskjellig fra andre organisasjoner i offentlig sektor og privat næringsliv. En rektor valgt av og blant ansatte og studenter ved UiT vil ha større legitimitet enn en ansatt rektor og sikrer at rektor har et helhetsperspektiv og inngående kunnskap om institusjonen. Rektors interne legitimitet gjennom innsikt og forståelse for kjerneoppgavene utdanning, forskning og formidling, kjennskap til institusjonen og forståelse for geografisk kompleksitet, blir fremmet som argumenter for å fortsatt rekruttere rektor gjennom valg. Enhetene viser til at valgt rektor er den ordningen som best sikrer faglig og ledelsesmessig legitimitet i universitetssamfunnet, og opprettholder institusjonens frihet og uavhengighet.

LO Stat og Forskerforbundet peker på verdien av å bevare en levende offentlig debatt og universitetspolitisk engasjement rundt valg, universitetsdemokrati og ivaretagelse av akademiske prinsipper. Studentparlamentet fremhever universitetsdemokratiets egenverdi og studentenes innflytelse.

I ulike spørreundersøkelser som har vært gjennomført har det blant respondentene vært flertall for valgt rektor. Tjenestemannsorganisasjonene sin spørreundersøkelse viste 80 % flertall for valgt rektor (3000 medlemmer ble spurt og 844 svarte), BFE-fak sin undersøkelse viste 60 % for valgt

rektor (sendt ut til ca. 450 ansatte, 193 svarte), en uformell undersøkelse i et digitalt allmøte ved UMAK støttet 70 % valgt rektor, og det var også en overvekt som var for valgt rektor i en uformell spørring i UBs allmøte.

#### *Argumenter for ansatt rektor og ekstern styreleder*

Høringsinstansene som er nøytrale eller ikke fremmer en klar anbefalt ledelsesmodell angir ulike argumenter til støtte for modellen med ansatt rektor. Et argument er at rektors dobbeltrolle som styreleder og institusjonsleder i ordningen med todelt ledelse, er vanskelig. Videre argumenteres det med at en overgang til en ny styrings- og ledelsesordning på institusjonsnivå vil gi en konsistent ledelsesmodell med gjennomgående enhetlig ledelse fra rektor via dekan til instituttledelse. Ansatt rektor får et helhetsansvar for den samlede faglige og administrative virksomheten. Innføring av ekstern leder av universitetsstyret vil dessuten motvirke risiko for maktkonsentrasjon og dobbeltroller, og tilføre institusjonen profesjonalitet og et strategisk fokus. Høringsinstansene fremhever UiT som en svært viktig samfunnsinstitusjon, og at det er prinsipielt viktig at rekrutteringsgrunnlaget og tilfang av kandidater til rektorstillingen er best mulig.

#### *Oppsummering av underliggende spørsmål*

##### *Kvalifikasjonskrav rektor:*

I tabellen nedenfor gis det en oppsummering av hvilke faglige kvalifikasjonskrav som enhetene ønsker det skal stilles for å være valgbare, og hvilke kvalifikasjonskrav skal stilles i en utlysningstekst

|          | <b>Professor/<br/>dosent</b> | <b>Førstestilling</b> | <b>Ytterligere kvalifikasjoner i<br/>utlysningstekst</b>   |
|----------|------------------------------|-----------------------|--|
| BFE-fak  |                              | <b>X</b>              | Minimum førstestillingskompetanse kombinert med dokumenterte lederegenskaper og erfaringer   |
| HSL-fak  | <b>X</b>                     |                       | God kjennskap til organisasjonen, sektoren og landsdelen inkludert samiske spørsmål  |
| IVT-fak  |                              | <u><b>X</b></u>       | Krav til høy vitenskapelig kompetanse innen et av UiTs fagområder, omfattende undervisnings, forsker og ledererfaring. Se flere innspill om kvalifikasjonskrav i IVTs høringsinnspill. |
| NT-fak   | <b>X</b>                     |                       | Åpen for å justere kvalifikasjonskravet, kandidat (fra vitenskapelig linje) med solid kunnskap om sektor og institusjon, og med gode lederegenskaper også være aktuelle.               |
| Helsefak | <b>X</b>                     |                       | Tung sektorkompetanse, god kunnskap og erfaring fra sektoren regionalt og nasjonalt. God organisasjonsforståelse og jobbe godt med alle ledd i organisasjonen                          |
| Jurfak   | <b>X</b>                     |                       | Ikke omtalt  |

|                         |   |   |   |
|-------------------------|---|---|---|
| UMAK                    |   | X | Kunnskap om utdanning, ledererfaring, mangfoldsledelse, kunnskap om urfolk og arktiske perspektiv, dokumenterte resultater fra utvikling av andre institusjoner   |
| Universitetsbiblioteket |   |   | Ikke omtalt   |
| Studentparlamentet      | X |   | Vil videreføre kravet om professorkompetanse  |
| LO Stat                 | X |   | Åpen for å justere kvalifikasjonskravet, f.eks endre til høy vitenskapelig kompetanse som kan gi åpning for at førstestillingskompetanse  |
| Akademikerne            |   | X | Minimum førstestillingskompetanse   |
| Forskerforbundet        | X |   | Professor/dosent eller tilsvarende i et fagområde som er aktuell ved UiT, administrativ ledererfaring fra tilsvarende et fakultet, dokumentert gjennomføringsevne, evne for overordnet strategisk tenking og samarbeidsevne, og kjennskap til trepartssamarbeidet i norsk arbeidsliv og et bredt nettverk |

Et flertall av høringsinstansene ønsker å videreføre dagens kvalifikasjonskrav med toppstillingskompetanse som professor eller dosent. Helsefak anfører at det er avgjørende viktig for UiTs omdømme nasjonalt og internasjonalt. BFE-fak, IVT-fak, UMAK og Akademikerne åpner for at førstestillingskompetanse, i kombinasjon med ledererfaring, eksempelvis som instituttleder kan holde. Alle som berører temaet i sine høringssvar peker på nødvendigheten av å ha tung vitenskapelig og utdanningsfaglig kompetanse fra et av UiTs fagområder.

#### *Skal valget omfatte flere posisjoner enn rektor?*

De fleste høringsinstansene argumenterer for en videreføring av dagens ordning med et team med rektor, prorektor utdanning og prorektor forskning. Begrunnelser for fortsatt valg av team er blant annet at ansatte og studenter vil gis anledning til å bli kjent med rektoratet, med deres valgplattformer som viser teamets strategiske mål og ledelsesprofil. Det vil også vise rektors evne til å sette sammen et godt lederteam. IVT-fak og UB ønsker at valget kun omfatter rektor og at prorektorene utpekes i etterkant. IVT-fak ønsker også rektoratet skal være geografisk spredt på flere campuser.

#### *For tilsatt rektor, hvordan skal innstilling skje?*

Den gjennomgående tilbakemeldingen i høringssvarene er at styret bør la seg bistå av et innstillingsutvalg, som er bredt sammensatt med representasjon fra studenter, ansatte og ledere.

#### **Universitetsstyrets behandling av saken - prosessen videre**

Universitetsstyret skal behandle og ta stilling til hovedspørsmålet i saken; hvilken ledelses- og styringsordning som skal gjelde på institusjonsnivået ved UiT.

Avhengig av hvilken hovedmodell universitetsstyret velger, vil det være nødvendig å avklare underliggende spørsmål i tilknytning til valgte modell, herunder hvilke kvalifikasjonskrav som skal stilles, om det eventuelt skal velges rektorteam, samt om hvordan innstillingen i en eventuell ansettelsessak skal foregå.

Dersom rektor skal ansettes, må universitetsstyret også avgjøre hvordan administrasjonen under rektor skal ledes når stillingen som administrerende direktør opphører. En mulighet kan være å ha en administrasjonssjef som leder administrasjonen på delegasjon fra rektor. En annen mulighet kan være å la prorektorer og/eller avdelingsdirektører lede administrative fagavdelinger på direkte delegasjon fra rektor. Dette vil kunne innebære større eller mindre endringer i den administrative organisasjonsstrukturen ved UiT.

I samsvar med den bestillingen styret ga på styreseminaret i mars vil universitetsdirektøren komme tilbake med forslag om en egen prosess for avklaring av slike spørsmål, samt en tidsplan for prosessen i etterkant av universitetsstyrets møte 17.6.2020.

### **Universitetsdirektørens vurderinger**

Universitetsdirektøren er fornøyd med den brede prosessen som er ført i forkant av styrebehandlingen, og takker studenter, ansatte og tjenestemannsorganisasjonene for engasjement og medvirkning. Til tross for at UiTs campuser delvis har vært stengt i store deler av det aktuelle tidsrommet, har det vært mulig å gjennomføre en prosess som anses å være forsvarlig, og som sammen med de øvrige saksdokumentene bør gi styret et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag.

Det har ikke fremkommet nye, tidligere ukjente argumenter for og imot de aktuelle styringsordningene, men høringen har synliggjort hvilke prinsipper som vektlegges og anses som relevante. I argumentasjonen for valgt rektor fremheves det (som i tilsvarende diskusjoner ved andre institusjoner) primært at valgt rektor vil kunne ivareta reell medbestemmelse og innflytelse/demokrati, og at dette bidrar til å sikre faglig og ledelsesmessig legitimitet. Et annet hyppig brukt argument til støtte for denne ordningen er at den sies å sikre institusjonens uavhengighet vis a vis overordnede myndigheter. Universitetets autonomi antas ut fra denne tankegangen å bli sterkere med valgt rektor som styreleder enn om styreleder er utnevnt av departementet, slik tilfellet vil være med tilsatt rektor. Videre vil rektor valgt i egen organisasjon kunne sikre at den øverste faglige lederen og styreleder har inngående kunnskap om institusjonen og et bedre helhetsperspektiv. Ordningen med valgt rektor og todelt ledelse er også godt innarbeidet og oppleves av mange som velfungerende.

De som har angitt argumenter til støtte for ordningen med tilsatt rektor og ekstern styreleder viser også til den samme type argumentasjon som ble brukt i det diskusjonsnotatet styret ble forelagt i mars (og som ble gjengitt i høringsbrevet til enhetene). UiT vil med en slik ordning få en mer konsistent og gjennomgående ledelsesordning fra institusjonsnivået og utover i organisasjonen. Ordningen kan gi et bredere rekrutteringsgrunnlag til stillingen som rektor, og det vil kunne stilles flere kvalifikasjonskrav i en ansettelsesprosess som det er vanskelig å stille ved et valg. Rollen som styreleder og rollen som øverste leder for institusjonens faglige virksomhet blir adskilt, og dette kan motvirke risiko for maktkonsentrasjon og en krevende dobbeltrolle. Et siste argument for ordningen er at ekstern styreleder kan tilføre komplementær kompetanse til daglig ledelse, og et tilhørende stort nettverk.

Etter samråd med rektor legger universitetsdirektøren frem en åpen innstilling, der styret bes om å foreta et valg mellom de to alternative modellene for styring og ledelse, uten at administrasjonen gir en selvstendig anbefaling. Som gjengitt ovenfor finnes det relevante argumenter for begge

modellene, og det er mulig å peke på fordeler og ulemper knyttet til hver av dem. Spørsmålet er hvordan man bør vurdere disse opp mot hverandre, og hvilke prinsipper som skal veie tyngst. Universitetsdirektøren vil også peke på at det finnes erfaringsgrunnlag i universitets- og høyskolesektoren som viser at det er mulig å få begge typer ordninger til å fungere godt. Ser man til andre norske universitet foreligger det heller ikke klare indikasjoner på at det er store forskjeller mellom ordningene med hensyn til institusjonenes forutsetninger for å oppnå gode resultater.

Jørgen Fosslund  
universitetsdirektør

Odd Arne Paulsen  
avdelingsdirektør

*Dokumentet er elektronisk godkjent og krever ikke signatur*

Saksbehandlere: Gunhild Stavem, Lina Reigstad og Jan Ove Mortensen

Vedlegg

- 1 Høringsbrev
- 2 Bakgrunnsnotat
- 3 Høringssvar: <https://uit.no/styringsmodell>